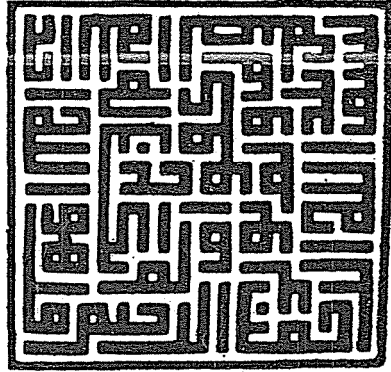

2.0 OCAK 1989

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

İSLÂMÎ İLİMLER FAKÜLTESİ
DERGİSİ

2. Sayı

Sevinç Matbaası, Ankara - 1977

İSLÂMÎ İLİMLERDE İSRÂİLİYYÂT YÂHUT GAYR-İ İSLÂMÎ MENŞELİ RİVÂYETLER

Yazan :

Prof. Dr. Muhammed HAMÎDULLAH

Çeviren :

Dr. İbrahim CANAN

Pakistan'ın büyük âlimlerinden Lahorlu Prof. Syed Abdullah'ın doğumunun 70. sene-i devriyesi (5 Nisan 1976) armağanı.

İslâmın şu görüşünü hepimiz biliriz : Hz. Âdem'den Hz. Muhammed'e (Allâh'ın selâmı her ikisinin de üzerine olsun) kadar ci-hânşümûl ve ebedî olan tek din mevcuttur. İslâmiyyet, bu aynı dinin bir nevi ihyâsı ve yenilenmesinden başka bir şey değildir. Ancak Kur'ân-ı Kerîm arada gelip geçen bu peygamberlerin ve onlara tâbi olan milletlerin târihini anlatmak yerine bu târihleri sâ-dece bir hatırlatıp geçer. Hâliyle müslümanlar, bilhassa Hz. Pey-gamber (Aleyhisselâm) devrinden sonra, Kur'ân'ın bu çok özlü ifâdesi karşısında meraklarını yenemiyorlar ve eski çağlara âit bilgi noksanlıklarını telâfi edebilmek için her çâreye baş vuruyorlardı. Gerçi gelip geçen bütün peygamberler hakkında bilgi edinmek gibi aşırı bir arzuya düşüyorlardı. Bilhassa Kur'ân'da ismi geçen şahıslar hakkında biraz fazla mâlûmât elde etmek istiyorlardı. Birinci plânda, her yerde elde edilebilecek olan, Kitâb-ı Mukaddes vardı, Mecûsî ve Sâbîlere müteallik kaynaklar nisbeten daha az yayılmış, daha az iştihâr etmişti.

Kur'ân-ı Kerîm'e, Allâh'ın kelâmı ve vahyi olarak inanan bir kimse için zâhirî bâzı güçlükler mevcuttu : Kur'ân, bâzı âyetlerinde Yahudîlerin kendi mukaddes kitaplarında tahriflerde bulduklarını ifâde ederken (1) diğer bâzı âyetlerinde de elde mevcûd

(1) Kur'ân, Nisâ, 4,46; Mâide, 5, 13, 41; Bakara, 2, 75.

Kitâb-ı Mukaddes'in bir kısım âyetlerini aynen zikreder. Şu misâl-de olduğu gibi :

«Ve biz orada (Tevrat'da) onlar (Yahûdiler) için, cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe diş (karşılıktır diye) emrettik. Yaralar için de kısâs vardır» (2).

Hattâ Kur'ân : «...Söyle: (Ey Yahûdiler) eğer doğrucular iseniz Tevrat'ı getirin de onu okuyun» (3) diyecek kadar ona yer verir.

Kur'ân mütemâdiyen, kendisini Tevrât'ın bir tasdikcisi olarak da takdîm eder (4).

Muhtemelen Kur'ân'da gelen bu âyetlerin karşılaştırılmasıyla ortaya çıkan müşkilât Hz. Peygamber (Aleyhisselâm) zamanında mevzubahs edilmemiştir. Bu da her âyetin kendi muhtevâsı içerisinde müstakillen anlaşılmuş olmasından ileri gelmiştir. Zira böyle yapınca âyetler tam bir itminân sağlıyordu: Kitâb-ı Mukaddes'in bâzı kısımları îtimâda şâyândır, tamâmı değil. Kur'ân-ı Kerim bu husûsu bâzan (Kitâb-ı Mukaddes'de gelenin zıddına olarak târihî bir vakanın gerçek vechini vermek sûretiyle) zımnem belirtiyor, bâzan da şu âyette olduğu gibi açıktan açığa beyân ediyordu :

«Şeytanların : Süleymân'ın mülk (ü saltanat ve nübüvvet)i aleyhine uydurub tâkib ettikleri şeylere (yalanlara) uydular. Halbuki Süleymân aslâ kâfir olmadı, fakat o şeytanlar kâfirdirler...» (5). Bu husûsa tekrâr döneceğiz.

Hz. Peygamber'in (Aleyhisselâm) davranışı da Kur'ân'ınki gibi idi. O da hiç bir zaman Ashâb arasında bir müşkülât, bir merâk tahrîk etmedi. Onlar zâten Kur'ân ve Sünnette tezâd arayan değil, her şeyi yerli yerine koyan kimselerdi.

Bâzı hâdiseler, Hz. Peygamber'in (Aleyhisselâm) bu husûstaki davranışı hakkında bize bir fikir verebilir :

a) Bir gün, Hz. Ömer, Medîne Yahûdilerini Kitâb-ı Mukaddes okurken işitir —(Okunan kısım belki Mezmûrlar, belki de ahlâkî bir başka kısımdı, râvî burayı açıklamıyor)—. Bu parça Hz. Ömer'in (Radıyallahu anh) o kadar hoşuna gitti ki Yahûdi-

(2) Kur'ân, Mâide, 5, 45; Tevrat, Çıkış, 21, 45-5; Levililer, 24, 17-20.

(3) Kur'ân, Âl-i İmrân, 3, 93.

(4) Kur'ân, Bakara, 2, 89 vs. Yirmiye yakın yerde.

(5) Kur'ân Bakara, 2,102; Tevrat için bak: 1. Kırallar. 11,7 ve devâmı.

lerden bu parçayı kendisine yazmalarını ricâ etti. Sonra onu alarak Hz. Peygamber'e (Aleyhisselâm) götürdü. Her ikisinden de istifâde etmeleri için müslümânların Kur'ân'la birlikte Kitâb-ı Mukaddes'i de okumalarını teklîf etti. Muhtemelen, daha Hz. Peygamber'in cevâbını bile beklemeden elindeki parçayı okumaya başladı. Bu, Hz. Ömer'e o kadar te'sir etmiş, o kadar heyecanlandırmış ve kendisinden geçirmiş olmalı ki, Ömer, Hz. Peygamber'in (Aleyhisselâm) aksülameline dikkat bile etmiyordu. Hz. Peygamber'in (Aleyhisselâm) vech-i mubâreklerinin rengi gittikçe değişiyordu. O kadar ki cemâatten birisi dayanamayarak bağırdı: «Yâ Ömer, Hz. Peygamber'in (A.S.) yüzünün rengini görmüyor musun (ne kadar değişti)?». Hz. Ömer durdu, özür diledi ve: «Allâh ve Resûlü bize kâfidir» dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (A.S.) söz aldı ve «Eğer Hz. Mûsa şimdi hayâtta olsaydı beni tâkipten başka bir şey yapmak ona helâl olmazdı, (onun risâleti bitmiştir, şu ânda benimki hâkimdir) (6) dedi. Abdürrezzak'ta gelen şu müteâkip rivâyete (7) bakınca Hz. Ömer'in (Radiyallâhu anh) Kitâb-ı Mukaddes'ten bir parçayı, âlime kızı Hafsa'ya (R.A.) teslîm etmiş olabileceği akla egliyor: «Hz. Peygamber'in (A.S.) zevce-i pâkleri, Resûlullah'ın yanına, kürek kemiği üzerine yazılmış, Hz. Yûsuf'un hikâyesini anlatan (8) bir parça getirdi ve okumaya başladı. Hz. Peygamber'in (A.S.) vech-i mubâreklerinin rengi değişti ve Hz. Hafsa'ya (R.A.): «Ben aranızda iken Hz. Yûsuf gelse ve siz de beni terketseniz, dalâlete düşmüş olursunuz» dedi.

b) Abdullâh İbnu Amr İbni'l-Âs anlatıyor: «Bir gün rüyâmda gördüm ki parmağımın birinde erimiş tereyağı, diğerinde bal vardı, ben de onları yalıyordum. Ertesi gün rüyâmı Hz. Peygamber'e (A.S.) anlattım. Şöyle tâbir etti: «Sen iki kitâbı da okuyacaksın, Kur'ân'ı da, Tevrât'ı da». Râvî ilâve ediyor: Gerçekten o, her ikisini de okuyordu» (9). Abdullâh Süryânîceyi (İbrânîce?) de öğrenmişti (10). Eğer Yahûdî mühtedîlerden Abdullâh İbnu Selâm'a da aynı şeyi yapmaya müsâade etmişse bu hayretimizi mûcib olmamalı: «Bir gün Kur'ân bir gün Tevrât oku» (11).

(6) Bak: Dârimî, Mukaddime 39; Abdurrezzâk, Musannaf, Nu: 10163, 10164, 19213; İbnu Hanbel ve pekçok diğer kaynaklar.

(7) Abdurrezzâk, Nu: 10165.

(8) Bu hikâye Tevratta (Tekvîn, 35,50) mevcuttur.

(9) Ahmed İbnu Hanbel, Nu: 7067.

(10) İbnu Sa'd, Tabakât, 4/ii, s. 11.

(11) Zehebî, Tezkiretü'l-Huffâz, 1,26.

c) Bir gün Hz. Peygamber'e (A.S.) Yahûdilerden zinâ yapmış olan bir erkekle bir kadını getirdiler. Hz. Peygamber (A.S.) yahûdilere «bu durumda tatbîk ettiğiniz cezâ nedir?» diye sordu. Şu cevâbı verdiler : «Biz böylelerinin yüzünü siyâha boyar, (eşeğe ters bindirilmiş olarak sokaklarda dolaştırmak sûretiyle) halka teşhîr ederiz». Bu cevâp üzerine Resûlullah (A.S.) : «Tevrat'ı getirin ve sözünde doğru kimseler iseniz onu okuyun» buyurdu. Tevrat getirildi. Yahûdiler, aralarından îtimâd ettikleri birisine : «Hey tekgöz oku şunu» dediler. Adamcağız okumaya başladı. Belli bir yere gelince parmaklarıyla kitabın bir kısmını kapadı. Cemâatte hâzır bulunan Abdullâh İbnu Selâm : «Çek elini» diye bağırdı. Yahûdi elini kaldırıncâ altında zinâ edenlerin recmedileceğine dâir âyet gözüktü. Bunun üzerine Yahûdiler : «Ey Muhammed (A.S.), her ikisi de recm edilmek zorundaydılar, ancak, biz aramızda bu âyeti gizlemeyi âdet edindik» dediler. Hz. Peygamber (A.S.), her iki mücrimin de recmedilmesini emretti ve emir derhâl icrâ edildi. Râvî İbnu Ömer, ilâveten : «Ben adamcağızın, kadını atılan taşlardan korumaya çalıştığını gördüm» der (12).

Bir İslâm devletinde Yahûdî tebâaya, Kitâb-ı Mukaddes'in bu tatbîkinin sebebini anlamak için Kur'ân'ın şu emirlerine bakmak lâzımdır :

«Alabildiğine yalanı dinleyenler, haram yiyenlerdir onlar. (Ey Muhammed) eğer (Yahûdiler) sana gelirlerse ister aralarında hükmet, ister onlardan yüz çevir. Şâyet kendilerinden yüz çevirirsen sana hiçbir şeyle zarar yapamazlar. Eğer hükmedersen aralarında adâletle hükmet. Çünkü Allâh adâlet sâhiplerini sever. Hem içinde Allâh'ın hükmü yazılı olan Tevrat yanlarında bulunup dururken nasıl oluyor da senin hükmüne hakemliğine mürâcaat ediyorlar ve sonra da bunun (bu hükmün) arkasından yine yüz çevirip gidiyorlar. Onlar (hiçbir şeye) inanan kimseler değildir.

«Şüphesiz ki Tevrat'ı biz indirdik ki Onda bir hidâyet, bir nûr vardır. Kendisini Allâh'a teslim etmiş olan (İsrâil) Peygamberleri Yahûdilere (âid dâvâlarda) onunla hükmederlerdi. Âlimler, Fakihler da Allâh'ın o kitâbını hıfza memûr oldukları için (yine hükümlerini onunla verirlerdi). Hepsi de onun (Allâh tarafından

(12) Buhârî, 61,26; 97,51; İbnu Hişâm, Sîret 395-5; Mes'ûdî, Tenbih 274; Ebû Dâvûd 37,26; Beyhakî, Sünenu Kübrâ 8,231; Bak: Tevrat, Levililer 20,10-12; Yuhannâ 8,3-5.

gönderilmiş olduğu) üzerinde (bilittifak) şahid idiler. O hâlde (ey yahûdiler) siz insanlardan korkmayın, benden korkun. Benim âyetlerimi az bir bahaya (hasis menfaatlara) satmayın. Kim Allâh'ın indirdiği (hükümlerle) hükmetmezse işte onlar kâfirlerin tâ kendileridir.

«Biz onda (Tevrat'da) onların üzerine (şunu da) yazdık: Cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe diş (karşılıktır. Hülâsa bütün) yaralar birbirine kısâsdir. Fakat kim bunu (bu hakkını) sadaka olarak bağışlarsa o, kendisine (günâhına) kefâret (onun yarlığanmasına vesîle) dir. Kim Allâh'ın indirdiği (ahkâm) ile hükmetmezse onlar zâlimlerin tâ kendileridir.

«Arkadan da bu peygamberlerin izlerince Meryem oğlu İsa'yı —kendinden evvelki Tevrat'ın bir tasdikcisi olarak— gönderdik. Ona da içinde bir hidâyet, bir nûr bulunan İncil'i —ondan evvelki Tevrat'ın bir tasdikcisi ve takvaa sâhipleri için bir hidâyet ve öğüd olmak üzere— verdik. (Ve dedik ki:) «İncil saahibleri Allâh'ın, onun içinde indirdiği (hükümler) le hükmetsin. Kim Allâh'ın indirdiği (ahkâm) ile hükmetmezse onlar fâsıkların tâ kendileridir.»

«(Habîbim) Sana da hak olarak kitâb'ı (Kur'ân'ı) —kendinden evvelki kitâbları tasdik edici (ve doğrultucu) ve ona karşı bir şahid olmak üzere— gönderdik. O hâlde (bütün ehl-i Kitâb) aralarında Allâh'ın sana indirdiği ile hükmet, sana gelen hakikatten (dönüp de) onların hevâ (ve heves) lerine uyma. (Ey Mûsâ'nın, İsa'nın, Muhammed'in ümmetleri) sizden her biriniz için bir şeriat, bir yol tâyin ettik. Eğer Allâh dileseydi (topunuzu bir şeriata tâbi) bir tek ümmet yapardı. Fakat O, size verdiği (muhtelif şeriâtlar dâiresinde) sizi imtihân etmek için (ayırды). Öyle ise hepiniz hayırlı işlerde birbirinizle yarış edin. Zâten topunuzun en son dönüp gelişi Allâh'adır. Artık; O, hakkında, ihtilâf etmekte olduğunuz şeyleri size (orada) haber verecektir.

«(Ve şu emri indirdik:) Aralarında Allâh'ın indirdiği vech ile hükmet, onların keyiflerine uyma, Allâh'ın sana indirdiği (hükümlerin) bir kısmından seni sapıtacaklar diye kaçın onlardan. Eğer onlar (indirilen hükümleri kabûlden) yüz çevirirlerse bilki Allâh, günahlarının (yalnız şu) biri (veyâ şu yüz çevirmeleri) sebebiyle bile kendilerini mutlaka musîbete uğratmak istiyordur. İnsanlardan birçoğu muhakkak ki Allâhın emrinden dışarı çıkanlar (gürûhu) dur.

«Onlar hâlâ câhillik (devri) nin (o kötü) hükmünü mü arıyorlar? Şübhesiz bir kanâate sâhip olacak bir kavm indinde hükümü Allâh'tan daha güzel olan da kimdir?» (13).

Kur'ân-ı Kerîm'in bu mühim ve uzun bölümü, İslâm devletinde idârî, kazâî, adlî ve cemâatler arası hayâtı tanzîm eder ve tasrîh eder ki: İslâm devleti içerisinde mevcut her bir azınlık cemâate kazâî ve adlî muhtâriyyet vermek gerekmektedir. Kezâ Yahûdiler Tevrâtı, Hıristiyânlar İncili tatbîk etmelidirler (aksi takdirde Allâh'ın cezâsına mârûz kalacaklardır), Bu gayr-i müslimler müslümân mahkemelerde murâfaaya mecbûr değillerdir, fakat kendiliklerinden mürâcaat edecek olurlarsa, bu takdirde onlara kendi kaanûnlarını tatbîk etmek gerek ve böyle davranmak, Hz. Muhammed (A.S.) dâhil bütün peygamberlerin vazifesidir. Bu umûmî kaaide sebebiyledir ki Hz. Peygamber (A.S.) kendisine çıkarılan Yahûdî çiftine Kitâb-ı mukaddes'in kaanûnunu tatbîk etti, yine bu kaaidenin bir sonucu olarak İslâm devletlerindeki gayr-i müslim tebâa, asırlar boyu, tam bir kazâî-adlî muhtâriyetten istifâde ettiler.

d) Enes'in bir rivâyetine göre: «Bir Yahûdî, bir kadının başını iki taş arasında ezmişti. Hz. Peygamber (A.S.) kadına «sana bunu kim yaptı» diye sordu ve falanca mı, falanca mı diye birçoklarının isimlerini saydı. Bir Yahûdînin ismi zikredilince kadıncağz başıyla tasdik işâretinde bulundu. Derhâl tevkif edilen Yahûdî, suçunu itirâf etti. Hz. Peygamber (A.S.) de yahûdînin başının iki taş arasında ezilmesini emretti» (14). Bâzı tasrîhâta göre öldürülen kadın bir arabtı. Şu hâlde ihtilâf ve şikâyet hâlinde müttehem kaanûnu tatbîk edilmelidir. Müslümanların, Kitâb-ı Mukaddes olsun, başka olsun, yabancı kaanûnları incelemesi için bir diğer sebep de şu hâlde, hükmedici durumda islâm mahkemeleri olduğu zaman onları tatbîk edebilmektir. Büyük hukukcu İmamı Muhammed eş-Şeybânî, mütemâdiyen, müslümân hâkimler tarafından tatbîk edilen yabancı kaanûnlardan bahseder (15).

Hz. Peygamber (A.S.) zamanında cereyân eden bu birkaç hâdise gösteriyor ki İslâm, Kitâb-ı Mukaddes'i nazârî olarak, Allâh

(13) Kur'ân, 5,42-50.

(14) Buhârî, 44,1, Nu : 4; Taberî, Tefsîr, 5, 127.

(15) Meselâ bak; Sarahsî, Şerhu Siyeri'l-Kebîr, 4,32-40, 67, 151, 201, 231, 284 vs; Kezâ Benim eserim olan: Muslim Conduct of State 252.

tarafından vahyedilmiş bir kitâb olarak kabûl etmekle kalmaz, ameli hayâtta, birçok pratik maksadlar için onu kullanmak ihtiyâcını duyar. Buna, daha az icbârî olmayan bir diğeri ihtiyâc daha ilâve edebiliriz : Kur'ân-ı Kerîm pek çok defa, ister Kitâb-ı Mukaddes olsun, ister bunda geçen peygamberlerden herhangi birinin sözleri olsun zikretmektedir. Müslümân müfessirler bunları araştırmak zorundadır. Kur'ân'ın bu atıflarını hafife alıp görmemezlikten gelemeyiz. Zira sâdece bu araştırmâ eski kitâblara olan ihtiyâca yeterli delil getirecektir. İşte birkaç misâl :

a) Biz onda (Tevrât'da) onların üzerine (şunu da) yazdık : «Canâ can, göze göz..» (16). Tevrât'dan da şunu okuyabiliriz : «Fakat zarar olursa, o zaman can yerine can, diş yerine diş, el yerine el, ayak yerine ayak, yanık yerine yanık, yara yerine yara, bere yerine bere vereceksin» (17).

Kezâ, kısas için, Levililer'de de şunu okuruz : «Ve bir kimse bir adamı vursa mutlaka öldürülecektir. Ve bir kimse komşusunu sakatlırsa kendisine de yaptığı gibi yapılacaktır; kırık yerine kırık, göz yerine göz, diş yerine diş olmak üzere, adamı nasıl sakat etti ise kendisine de öyle edilecektir» (18).

b) «Andolsun Tevrat'tan sonra Zebûr'da yazmışsınız ki arza (ancak) sâlih kulların mirâscı olur» (19). Eğer Kitâb-ı Mukaddes'i tedkik edecek olursak, Mezmûrlar'da atıf yapılan kısmı görürüz : «Sâlihler yeri mirâs alır, ve onda ebediyyen otururlar» (20).

c) Kur'ân iki defa, Hz. İsa'nın kendisinden, «Allâh'ın kulu» olarak bahsettiğini zikreder : «Ne Mesîh, ne en yakın melekler Allâh'ın kulu olmaktan aslâ çekinmezler» (21). Kezâ : «(İsa gelip) dedi ki : «Ben hakikat, Allâh'ın kuluyum. O, bana kitâb verdi, beni peygamber yaptı» (22). Şimdi Matta İncilini okuyalım : «...Ve İsa, kendisini belli etmesinler diye, onlara tenbîh etti, tâ ki İsa'ya Peygamber vâsıtasıyla söylenen söz yerine gelsin : «İşte benim seçtiğim kulum, canımın kendisinden râzı olduğu sevgilim... (23)

(16) Kur'ân, 5,45.

(17) Çıkış, 21,24-5.

(18) Levililer 24,17-20.

(19) Kur'ân, Enbiyâ, 21,105.

(20) Mezmûrlar 37,29.

(21) Kur'ân, Nisâ, 4,172.

(22) Kur'ân, Meryem, 19, 30.

(23) Matta, 12,16-18.

İşâya'ya yapılan atıf : «İşte kendisine destek olduğum kulum; canımın kendisinden râzî olduğu seçme kulum» (24). Şurası muhakkak ki, Matta'dan okuduğumuz atıf görünüşe göre Hz. İsa'nın sözü değil, bu İncili kaleme alan kâtibin sözüdür. Fakat burada asıl dikkat çekmek istediğimiz nokta, Hıristiyanların bile Hz. İsa'nın Allah'ın kulu olduğuna inanmaları (gerektiği) hususudur. Peygamber terimine gelince, İnciller bunu da, tereddüd etmeden, Hz. İsa hakkında kullanmaktadırlar. Meselâ Matta'da : «Ve kalabalıklar : Galile'nin Nâsıra şehrinde İsa Peygamber budur, dediler». «Ve onu tutmak istedilerse de, halktan korktular, çünkü onlar İsa'yı Peygamber sayarlardı.» (25) denmektedir. Kezâ Luka'da da : «Herkesi korku aldı, ve: aramızda büyük bir peygamber çıktı; ve: Allâh kendi kavmini ziyâret etti, diyerek Allâh'a hamd ediyorlardı» (26) âyetini okuyoruz. Hattâ Hz. İsa da kendisine Peygamber demektedir : «İsa onlara dedi : ...Bununla beraber bugün ve yarın ve ertesi günü yoluma gitmeliyim, zira bir peygamberin Yerusâlimden (Kudüs) dışarda öldürülmesi olamaz» (27). Kezâ Matta'da da : «İsa onlara dedi : Bir peygamber kendi memleketinden ve evinden başka yerde itibârsız değildir» (28), âyeti mevcuttur.

Hz. İsa'nın havâripleri de, kendisini, çarmıh hâdisesinden sonra, peygamber diye adlandırmışlardır. Zirâ Lûka'da okuduğumuza göre çarmıh hâdisesinden sonra, Hz. İsa kendisini bildirmeksizin havâriplerinden iki tanesine yaklaşarak onlara niçin üzgün olduklarını sorar ve şu cevâbı alır : «Allâh'ın ve bütün halkın indinde işte ve sözde kudretli bir peygamber olan Nâsıralı İsa....yı çarmıha gerdiler» (29).

Kurân-ı Kerîm'i müdâfaa edenlere terettüb eden bir vazife olarak hasseten mühim bir sebep daha var : Kurân-ı Kerîm, bir çok kereler, Yakûdî ve Hıristiyanların çözemedikleri münâkaşaları hallettiğini ifâde eder. Meselâ :

i) «Bu Kitâbı sana (başka bir hikmetle değil) ancak hakkın-

(24) İşaya, 42,1.

(25) Matta, 21,11 ve 46.

(26) Luka 7,16.

(27) Luka, 13,33.

(28) Matta, 13,57.

(29) Luka, 24, 19-20.

da ihtilâf ettikleri şeyleri açıkca anlatmak için ve îmân edecek herhangi bir kavme bir hidâyet ve rahmet olarak gönderdik» (30).

ii) «Şüphesiz ki bu Kur'ân, İsrâil oğullarına, hakkında kendilerinin ihtilâf edegeldikleri şeylerin pek çoğunu açıklar» (31).

Kur'ân-ı Kerim'in ifâdelerinin doğruluğunu tahkîk gibi mukaddes bir vazife, ancak Kitâb-ı Mukaddes'i tedkîk eden müslümânlarca ifâ edilebilir. Şurası muhakkak ki onlar Hz. Muhammed'in Allah'ın son Peygamberi olarak gelip, öncekilerin yarıda bıraktıklarını tamamlayacağına dâir Tevrat, İncil ve Hattâ diğer dinlerin mukaddes kitâblarında önceden haber verildiğine temâs eden Kur'ân-ı Kerim'in mükerrer beyânlarını (32) tahkîk husûsunda küçük bir gayret gösterdiler. Bu husûs üzerinde fazla durmayacağım. Zirâ kanaatimce, bu husûsî sâhada çok daha yeni araştırmalar yapılması arzuya şâyan ise de şahsen, bir Peygamberin, tebliğ ve tâlimâtının esâsları sebebiyle kabûl edilmesi gerektiğini düşünüyorum, geleceğinin önceden haber verildiği için değil. Fakat Kur'ân-ı Kerim'in, Kitâb-ı Mukaddes'de çözülemeyen ihtilâfları hallettiğine dâir beyânını, başkalarının istihzâlarına son vermek ve bunun boş bir söz olmadığını göstermek için son derece ciddiye alıp, ehemmiyetle üzerine eğilmek gerek. Müslümânların bugün sâhip oldukları imkânlar, Hz. Peygamber (A.S.) zamanındaki seleflerinden ve İslâmın ilk asırlarında yaşamış olan kimselelerden kıyaslanamayacak kadar daha çoktur. Avrupa dilleri Yahûdilere âit vesâikîn şahâne tercümelerine sâhip ve bu dilleri küçük-lüğünden îtibâren öğrenmiş olan müslümanların sayısı ise yüz milyonları bulmaktadır. Bu benim ihtisâs sâham olmamakla berâber, fikrimi söylemek, ve çok zengin bir mahsûl vâdeden keşfi gerekli geniş sâhayı göstermek için birkaç vakaya işâret etmek istiyorum:

a) Kitâb-ı Mukaddes'de geçen Tâlut hikâyesi bizi şaşırtmaktadır. 1) Tâlut, Mitspa'da Allâh'ın irâdesine zıd olarak, kader tarafından kıral tâyîn edilir (33). 2) Yahova, Samüel'e Kıral Saül'ü Tsuf diyârında (kıral olarak) mesh etmesini emreder (34); Halkı

(30) Kur'ân, Nahl, 16,64.

(31) Kur'ân, Neml, 27,76.

(32) Bak: Kur'ân, Âli İmrân, 3,81; A'râf 7,157; Şuarâ, 26,196; Feth, 48,29; Saf, 61,9.

(33) Bak: 1. Samüel, 8 ve 10,17-27.

(34) Bak: 1. Samuel, 9,5.

filistin zulmünden kurtarmak için (35) basit bir çiftçi olan Saül, Amonilere karşı, âniden zuhûr eden bir lider olarak, zafer kazanınca Gilgal'da kiral ilân edilir (36).

Prof. Montet, yazmış olduğu Kitâb-ı Mukaddes târihinde itirâf eder : «Bu üç rivâyetin arasını te'lîf imkânı yoktur». Kur'ân'ın bu husûstaki hikâyesi ile karşılaştıralım :

«Mûsâ'dan sonra İsrâîl oğullarının ileri gelenlerine bakmadın mı? Hani onlar, peygamberlerine : «bize bir hükümdâr gönder (tâyin et) de Allâh yolunda savaşalım demişlerdi. O (da) : «Ya üzerinize bir muhârebe yazılıp (farz edilip) de savaşı tutmayiverirseniz?» demişti. Onlar şöyle söylemişlerdi: «Allâh yolunda niye savaşmayalım? Hem hakikaten yurtlarımızdan çıkarıldık, hem evlâtlarımızdan (mahrûm edildik)» Fakat vaktâki uhdelere savaş yazıldı, içlerinden birazı müstesnâ olmak üzere (muhârebeden) yüz çevirdiler. Allâh çok iyi bilicidir o zâlimleri. Onlara Peygamberleri «Hâkikat, Allâh size bir padişâh olarak Taalût'u göndermiştir» dedi. Dediler ki : Biz hükümdârlığa ondan daha lâyük iken ve ona maldan da bir bolluk verilmemiş iken nasıl olur da bizim başımızda pâdişâhlık onun olabilir?» (Peygamber) dedi : «Şüphesiz Allâh onu sizin üstünüze beğenip seçmiştir, Ona bilgice, vücûdca (kuvvetce) de bir üstünlük vermiştir. Allâh mülkünü kime dilerse ona verir. Allâh (ın rahmeti, ilmi her şeye yaygın ve lütf u keremi) boldur, gerçek bilicidir» (37).

b) Diğer bir mesele Hz. İbrâhim'in oğullarından hangisini kurbân ettiği, İsmâil'i mi, İshâk'ı mı meselesidir. Tekvîn (38) bu husûsta uzun bir hikâye anlatır. Aşağıda vereceğimiz özetler burada bizi ilgilendirir :

«Ve bu şeylerden sonra, vâki oldu ki, Allâh İbrâhim'i deneyip ona dedi... Şimdi oğlunu, sevdiğin biricik oğlunu, İshâk'ı al ve Moriya diyârına git, ve orada sana söyleyeceğim dağların biri üzerinde onu yakılan kurban olarak takdîm et... Ve İbrâhim elini uzattı, ve oğlunu boğazlamak için bıçağı aldı. Ve Rabbin meleği göklerden çağırıp ona dedi: İbrahim İbrâhim!, o da: ve işte ben dedi. Melek dedi: Elini çocuğa uzatma ve ona bir şey yapma. Çün-

(35) Bak: 1. Samüel, 9,1-10,16.

(36) Bak: 1. Samuel, 11.

(37) Kur'ân, Bakara, 2. 246-7.

(38) Tevkîn, 22,1-18.

kü şimdi bildim ki sen Allâh'dan korkuyorsun ve kendi biricik oğlunu benden esirgemedin. Ve İbrahim gözlerini kaldırıp gördü ve işte arkasında bir koç, çalılıkta boynuzlarından tutulmuştu. Ve İbrahim gidib koçu aldı. Ve oğlunun yerine onu yakılan kurbân olarak takdîm etti... Ve Rabbin meleği ikinci defa göklerden İbrâhim'e çağırıldı: Zâtım hakkı için yemin ettim, Rab buyurur mâdem ki bu şeyi yaptın ve biricik oğlunu esirgemedin, seni ziyâdesiyle mubârek kılacağım, ve senin zürriyyetini, göklerin yıldızları gibi, deniz kenarında olan kum gibi ziyâdesiyle çoğaltacağım.»

Malından ilk artan kısmı Allah'a sunmak beşer cemiyyetinin en eski dindâr davranışlarından biridir. Bu, zirâî ürünler için yapıldığı gibi, ehli hayvanlardan alınan ilk yavrular için de yapılıyordu. Hattâ ilk doğan insan yavrusunu da kurbân etmeye kadar gidildi. Kitâb-ı Mukaddes bu âdetin hâtırasını saklar (39). Arkeoloji ilmi de bunun fiilen tatbik edildiğini teyîd etmektedir. René Dussaut, *Les Sacrifices Humains Chez les Canéens d'après Les Fouilles Recentes* (Yeni Hafriyâtlara göre Kenanlılar Nezdinde Beşerî kurbanlar) adlı kitabında şunu söyler: «Kurbân edilen çocuğun yaşının bir haftayı geçmediği Gézer'deki küplerde mevcût cesetlerin tedkikinden anlaşılmıştır» (40). Tevrat'ın Çıkış bölümünde bildirildiğine göre (41) bilâhare yerine bir hayvan kurbân etmek sûretiyle çocuk kurtarılmıştır. Fakat René Dussaut, bunun çok eskilerde vükua gelen bir reform olduğunu düşünür.

Bu durumda Hz. İbrâhim'e Cenâb-ı Hakk'ın rüyâda hitâbederek, unutmuş olduğu, birinci oğlunu kurbândan ibâret, eski ananeye uymasını hatırlatmış olması mâkûldür. Hz. İbrâhimden dünyâya gelen ilk evlâdın Hz. İsmâil olduğu husûsunda Kitâb-ı Mukaddes de dâhil herkes müttefiktir. Hz. İshâk tam öndört yıl sonra doğmuştur. Tekvîn'de Hz. İbrâhim son nefesini verdiği zaman «oğulları İshâk ve İsmâil onu Namre karşısında olan Makpela mağarasına gömdüler» (42) denmektedir. Bu şartlar altında «biricik oğlu» tâbiri, Hz. İshâk'ın doğumundan önce, oğlu İsmâil'e tatbik edilebilir.

Kimse ilk çocuğun birinci kadından olması gerektiğini iddia edemez, zira, kısır olması da muhtemeldir. Hattâ ben, Kitâb-ı Mu-

(39) Bak: Çıkış, 13,2 ve 12; 22,29; Sayılar 3,13; 8,17; Hezekiel, 20,26 vs.

(40) René Dussaut, *Les Sacrifices Humaines Chez Les Canéens d'Après Les Fouilles Récentes*, Paris, 1910, p. 19.

(41) Çıkış, 13,13 vs.

(42) Tekvîn, 25,9.

kaddes'te (köle) câriyeden olan çocukla, nikâhlı hanımdan doğan çocuk arasında bir tefrîke de raslamadım. Meselâ İsrâillilerin, câriyelerinden veyâ hanımlarından olduklarına bakılmaksızın Hz. Yâkub'un neslinden çoğaldıkları kabûl edilir. Kitâb-ı Mukaddes'in tasvîr ettiği çok kadınlı (poligam) bir cemiyette ikinci kadın aslâ bir câriye olamaz, Kitâb-ı Mukaddes nikâhlı kadınlarla câriyeler arasında çok net tefrîkde bulunur. Her hâl u kârda Hz. İsmâil'in annesi Hacer, katiyyen câriye değildi. Haham troyesli Salomon Ben İshâk'ın Kitâb-ı Mukaddes şerhinde, Tekvîn'in şerhi meyânında (43) şu ifâde yer alır: Hacer, Firavun'un kızıydı. Firavun Sâra lehinde husûle gelen bir kısım mûcizeleri görünce: «Kızımın bu evde (Hz. İbrahim'in evinde) hizmetçi olması bir başka evde efendi olmasından daha iyidir» dedi. «Hizmetçi», «köle» demek değildir. Faraza onun köle olduğunu kabûl bile etsek o, Hz. İbrâhim'in değil, Sara'nın kölesiydi. Talmûdî kaanûna göre (ki İbrâhimî kaanûnunun bir devâmı olması kuvvetle muhtemeldir) Hz. İbrâhim için tek imkân, efendisi için Sara'nın müsâadesiyle onu nikâhlı hanım olarak almaktı, câriye olarak değil. Kitâb-ı Mukaddes (44) Hacer'in Sara tarafından Hz. İbrâhim'e câriye olarak bağışlandığına dâir hiç bir söz etmez. Fakat: «Ve onu kocası İbrahim'e karısı olmak üzere verdi» der.

Bu şartlara göre Tekvîn'de (45) geçen «İshâk» kelimesi, bilâhare ilâve edilmişe benziyor. Zirâ târihî şe'niyete ters düşüyor. Diğer taraftan, Hz. İbrahim'in, oğlunu kurbana teşebbüsü ve çocuğun hayatının bir koçla kurtarılması hâdisesi son derece ehemmiyet arzetmesine rağmen Hz. İshâk'ın neslini devâm ettirenler arasında hiç bir iz bırakmadı: hâdisenin sene-i devriyesinde ne bayram, ne hayvan kurbânı, ne de bir başka merâsim mevcût değildir. Aksine, Hz. İsmâil'in neslini devâm ettirenler arasında İslâm öncesi Mekke'de, Hz. İbrahim ve Hz. İsmâil tarafından ihdâs edilmiş olan hac sırasında kurbân bayramının tes'îdi pek meşhûrdur. Arab hac için ihrâma girerek başını bile traş etmezdi (ki bundan, bizzât Kitâb-ı Mukaddes de söz etmektedir (46) ve bu hâl hacın sonuna kadar devâm eder, ancak hayvânın kurbân edileceği anda traş olurdu.

(43) Tekvîn, 16,1.

(44) Tekvîn, 16,3.

(45) Tekvîn, 22,2.

(46) Sayılar, 6, 1-21, Bilhassa 18. âyet.

Hız. İbrâhîm'in hanımlarının hikâyesi Kur'an'da anlatılmaz. Fakat, Buhârî'de bu mâlumdur (47) : «Fîravun kızını, hizmetçisi olmak üzere Sara'ya verdi» denir. İslâm öncesi Mekkelilerin bu hâdise hakkındaki bilgilerini isbâtlayan diğere bir hâdise yine Buhârî'de rivâyet edilmektedir (48) : Hz. Peygamber (A.S.) 8. hicrî yılında Mekke'yi feth edip Kâbe'ye girdiği zaman orada, diğere tasvîrler arasında, Hz. İbrâhîm ve Hz. İsmâîl'in kur'a oklarını kullanır vaziyette yapılmış tasvîrlerini bulur. Şimdi Kur'an'da geçen Hz. İbrâhîm'in yapmak zorunda kaldığı kurbânla ilgili hikâyeye bakalım :

(İbrâhîm) : «Ey Rabbim bana sâlihlerden (bir oğul) ihsân et» (diye dua etti). Biz de ona çok uysal bir oğul müjdesini verdik. Artık o (oğul İbrâhîm'in) yanında koşmak çağına erince (babası) : «Oğulcuğum dedi, ben seni rüyâmda boğazlıyorum görüyorum. Bak artık ne düşünürsün.» (oğlu) dedi : «Babacığım sana edilen emir ne ise yap. İnşâallah beni sabredenlerden bulacaksın.» Vaktaki bu sûretle ikisi de (Allah'ın emrine) râm oldular (İbrâhîm) onu alını üzere yıktı. Biz ona : «Yâ İbrâhîm, rüyâna sadâkat gösterdin, şüphesiz ki biz iyi hareket edenleri böyle mükâfatlandırırız» diye nidâ ettik. Hakikat bu, pek açık ve kat'î bir imtihândı. Ona büyük bir kurbânlık fidiye verdik. Sonra gelen (peygamberler ve ümmet) ler arasında ona (iyi bir nâm) bıraktık. (Bizden) selâm İbrâhîm'e. Biz iyi hareket edenleri işte böyle mükâfatlandırırız. Hakikat o mü'min kullarımızdandı. Ona sâlihlerden bir peygamber olmak üzere de İshâk'ı müjdeledik. Hem ona, hem İshâk'a (feyz u) bereketler verdik. Her ikisinin neslinden iyi hareket edeni de var, nesline apaçık zulm edeni de» (49).

Görüldüğü üzere, bu hikâyeye göre, Hz. İbrâhîm rüyâda almış olduğu kurbânla ilgili ilâhî emri, tereddüd ve çekingenlik göstermeden yerine getirince Allâh onu mükâfatlandırdı : Sâdece, henüz biricik olan ilk oğlu İsmâîl'in hayâtını bağışlamakla kalmadı aynı zamanda ihtiyâr ve kısır olan birinci karısı Sara'nın da bir oğlan doğuracağını müjdeledi, ki bu, İshâk idi. Âyette İsmâîl'in kurtuluşına fidiye olarak kurban kesme fiilinin devâm edeceğinden de bahs edilir.

(47) Buhârî, 60, 11, Nu: 11.

(48) Buhârî, 60, 11, Nu: 4.

(49) Kur'an, Saffât, 37,100-113.

Bu muhtevâ târihî hâdiselere ve mantikî muhâkemeye muvâfık düşmektedir (50).

c) **Evâmir-i Aşere** meselesi de husûsi bir ehemmiyet taşır. Burada müteâkip benzer hâdiseden teferruâtlı olarak bahsetmem gerekmez: Hz. Mûsâ Sînâ Dağı'nda ilâhî huzûra kabûl edildiği vakit, Cenâb-ı Hak ona meşhûr on emri verdi. Kezâ Hz. Muhammed'i de Mirâc sırasında, Cenâb-ı Hak huzûruna kabûl edince, kendisine on iki emirle. (ki bunu Kur'ân-ı Kerim zikreder (51)) son derece kıymetli bir hâtıra olarak arş hazînesinden (kenzu'l-Arş) bir de hediye (ki Kur'ân bunu da kaydeder (52)) verdi. Bu hediye İslâm dîninin ebedî ve cihânşümûl bir dîn olduğunun beyânı ile, kişinin tâkatının fevkindeki şeylerden değil, iktidârında olan şeylerden sorumlu tutulacağına müjdesinden ibâretti. Ben burada sâdece Hz. Mûsâ'ya verilen emirlerden —ki bunların hâtirasını Kur'ân muhâfaza eder— bahsedeceğim.

«Allâh bütün bu sözleri söyleyip dedi: Seni Mısır diyârından esirlik evinden çıkararak Allâh'ın, Yahova benim, Karşımda başka ilâhların olmayacaktır. Kendin için oyma put, yukarda göklerde olanın, yâhud aşağıda yerde olanın, yâhud yerin altında sularda olanın hiç sûretini yapmayacaksın, onlara eğilmeyeceksin: Çünkü ben, senin Allâh'ın Rab, benden nefret edenlerden babalar günâhını çocuklar üzerinde, üçüncü nesil üzerinde ve dördüncü nesil üzerinde arıyan, beni seven ve emirlerimi tutanların binlercesine inâyet eden, kıskanç bir Allâhım.

Allâhın Rabbin ismini boş yere ağza almayacaksın : Çünkü Rab kendi ismini boş yere ağza alanı suçsuz tutmayacaktır.

(50) Burada ilmi yönden az çok ehemmiyet taşıyan küçük bir hâdiseyi ilâve etmek istiyorum: Müslümân müelliflerin hepsinin ittifâkla beyân ettikleri bir husûs şudur: Hz. İbrâhim'in kurbân etmek istediği oğlu Hz. İsmâil'dir. Bu ittifâka uymayan tek istisna İbnu Abbâs (Radiyallâhu anh) dir. Ondan birbirine zıd üç söz rivâyet edilir : «Bu İsmâil'dir», «Bu İshâk'tır». «Bu İshâk'tır diyenler yalancıdır» (İbnu Kesir, Tefsîr, 4.17-18, bak : Taberî, Tefsîr, 23,53). Öyle geliyor ki ikinci rivâyet bir telhîstir ve İbn Abbâs : «Yâhûdilere göre, kurbân edilen İshâk'tır, fakat bu sahîh değildir» demek istemiştir. Muhtevâdan koparılan bir telhîs, hâliyle, ifâde edilen fikri kolayca tahrîf eder. Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere İbnu Abbâs'tan gelen üç rivâyet de aynı şeyi söylemektedir ve bu meselede müslümânların ittifâkı tâmdır, hiç bir istisnâ yoktur.

(51) Kur'ân, İsrâ, 23,39.

(52) Kur'ân, Bakara, 2,285-286.

«Sebt (cumartesi) gününü takdîs etmek için onu hatırında tut. Altı gün çalışacaksın ve bütün işini yapacaksın. Fakat yedinci gün Allâh'ın istirahat günü sebt'dir. Sen ve oğlun ve kızın ve kölen ve câriyen ve hayvanların ve kapında olan garibin hiç bir iş yapmayacaksınız. Çünkü Rab gökleri, yeri ve denizi ve onlarda olan bütün şeyleri altı günde yarattı ve yedinci günde istirahat etti. Bunun için Rab sebt gününü mübârek kıldı ve onu takdîs etti.

«Babana ve anana hürmet et, tâ ki Allâh'ın Rabbin sana vermekte olduğu toprakta ömrün uzun olsun.

«Katletmiyeceksin.

«Zinâ etmiyeceksin (53)

«Çalmıyacaksın

«Komşuna karşı yalan şehâdet etmiyeceksin.

«Komşunun evine tamah etmiyeceksin, komşunun karısına, yâhut kölesine, yâhut câriyesine, yâhut öküzüne, yâhut eşeğine, yâhut komşunun hiç bir şeyine tamah etmiyeceksin» (54).

Çıkış'ta daha ileriki bahislerde (55) şunu okuyoruz : «Ve Sîna dağında, Mûsa ile sözleşmeyi bitirince, şehâdetin iki levhasını, Allâh'ın parmağı ile yazılmış taş levhaları ona verdi». Fakat Hz. Mûsâ (A.S.), dağdan dönüşünde kavminin altın buzağıya tapmakta olduğunu görünce : Mûsâ'nın öfkesi alevlendi ve elinden levhaları attı, ve dağın eteğinde onları kırdı» (56).

Kefâretten sonra, Cenâb-ı Hakla yapılan mîsâk ve «yeni levhalar» söz konusudur (57) ki şöyle denir :

«Ve Rab Mûsa'ya dedi : Kendin için evvelkiler gibi iki taş levha yon ve kırdığın evvelki levhaların üzerinde olan sözleri bu levhalar üzerine yazacağım... Ve dedi İşte ben ahdediyorum... İşte

(53) Henüz evlenmemiş bir kızın zinâsından Tesniye (22,28-29) söz eder: «Eğer bir adam, kız olan nişanlanmamış, genç bir kadın bulursa, ve onu tutup onunla yatarsa ve onlar yakalanırlarsa; o zaman onunla yatmış olan adam genç kadının babasına elli şekel gümüş verecektir. Ve kadın onun karısı olacaktır, çünkü onu alçaltmıştır; bütün ömrünce onu boşamıyacaktır.»

(54) Çıkış, 20,1-17; Tesniye, 5,6-21.

(55) Çıkış, 31, 18.

(56) Çıkış, 32,19.

(57) Çıkış, 34,1-28.

ben Amorileri... (vs.) senin önünden kovarım. Gitmekte olduğun memlekette oturanlarla ahdetmekten kendini sakın, ta ki aranıza da tuzak olmasın. Fakat onların mezbahalarını yıkacaksınız ve onların dikili taşlarını parçalayacaksınız. Çünkü başka ilâha secde kılmayacaksın, çünkü ismi kıskanç olan rab kıskanç bir Allâh'tır, tâ ki diyârda oturanlarla ahdetmiyesin ve onların ilâhlarına tâbi olarak zinâ etmesinler ve onların ilâhlarına kurbân kesmesinler, ve biri seni dâvet edip sen de onun kurbânından yemeyesin, ve onların kızlarından oğullarına almayasın, ve onların kızları kendi ilâhlarına tâbi olup zinâ etmekle senin oğullarını kendi ilâhlarına tâbi kılarak senin oğullarına zinâ ettirmesinler.

«Kendin için dökme ilâhlar yapmayacaksın.

«Mayasız ekmek bayramını tutacaksın... Bütün ilk doğanlar benimdir. Oğullarının bütün ilk doğanları için fidye vereceksin ve kimse önünde eli boş görünmeyecek.

«Altı gün işleyeceksin ve yedinci günde rahat edeceksin, ekim ve biçim vaktinde rahat edeceksin. Ve buğday biçiminin turfandaları zamanında kendine haftalar bayramını, ve senenin sonunda devşirme bayramını yapacaksın. Bütün erkeklerin senede üç kere, İsrâilin Allâh'ı Rab Yahova'nın önünde görecekler. Çünkü senin önünden milletler kovacağım, ve senin hudûdlarını genişleteceğim; ve senede üç kere Rabbin önünde görünmek için çıktığın zaman kimse senin diyârına göz atmayacak.

«Kurbânımın kanını mayalı ekmekle arzetmiyeceksin; ve pas-kalya bayramının kurbanı sabaha kadar kalmayacak. Kendi top-rağının turfandalarının ilkini senin Allâh'ın Rabbinin evine getireceksin. Oğlağı anasının südünde pişirmeyeceksin.

«Ve Rab Mûsâ'ya dedi : bu sözleri yaz; çünkü seninle ve İsrâile bu sözlere göre ahdettim. Ve orada Rab ile kırk gün kırk gece kaldı; ekmek yemedi ve su içmedi. Ve ahdin sözlerini, on emri levhalar üzerine yazdı.»

Yahûdî ve Hıristiyân âlimleri, burada beni ilgilendirmeyen bir kısım târihî tezâdlar ileri sürerler. İlk on emre (Evâmiri Aşere) dönüyorum.

Onlar şöylece özetlenebilir :

1 — Sâdece Allâh'a tapmak.

- 2 — Putların önünde secde etmemek.
- 3 — Allâh'ın adını boş yere ağza almamak.
- 4 — Sebt (cumartesi) günü çalışma yasağı.
- 5 — Anne babaya hürmet.
- 6 — Katl yasağı.
- 7 — Zina yasağı.
- 8 — Çalmamak.
- 9 — Yalancı şehâdette bulunmamak.
- 10 — Başkasının malına karşı tamahkârlık etmemek.

Denebilir ki 1 ve 2 numaralı maddeler, 3 ve 9 numaralı maddeler, 8 ve 10 numaralı maddeler aynı şeylerden bahsetmektedirler. Bu tekrârlar nazara alınınca bence 10 değil 7 emir mevcuttur. Öyleyse geri kalan iki veyâ üçü nereye gitti?. Bu meçhûl.

Söz gelimi hatırlatalım ki Kur'ân-ı Kerim müteaddid defalar İsrâiloğulları ile yapılan mîsâktan bahseder. Meselâ :

«Ey İsrâil (yâkûb) oğulları, size (atalarımıza) ihsânettiğim bunca nimetimi hatırlayın (Peygambere îmân husûsundaki tavsiyemi yerine getirin, ben de size karşı olan ahdimi yapayım. Bir de (vefâyı terk husûsunda) benden korkun.

«Nezdinizdekini (Tevratı) tasdik edici (ve doğrultucu) olarak indirdiğim Kur'ân'a îmân edin, onu inkâr edenlerin ilki siz olmayın, âyetlerimi az bir baha ile (bayağı bir menfaat mukâbilinde) değişmeyin. Ancak benden korkun.

«Kendiniz bilip dururken Hakkı bâtıla karıştırıp da gerçeği gizlemeyin.

«Dosdoęru namaz kılın, zekât verin, rükû eden (mü'min) lerle birlikte rükû edin (cemâate devâm edin)» (58).

Şu âyetler daha da açık :

«Hani İsrail oğullarından : Allahdan başkasına ibâdet etmeyin, anaya, babaya, hısımlara, yetîmlere, yoksullara iyilik yapın, insanlara güzellikle söyleyin, dosdoğru namaz kılın, zekât verin diye (emretmiş), teminâtlı söz almıştık. Sonra (bu sağlam sözü-

(58) Kur'ân, Bakara 2,40-43.

nüze karşı —içinizden birazınız hâriç olmak üzere— arka döndünüz ve siz (de atalarınız gibi) hâla yüz çevirmekte berdevâmsınız.

«Hani sizden (ey Yakûdiler) : «(Birbirinizin) kanlarını (haksız yere) akıtmayın, kendinizi yurtlarınızdan çıkarmayın» diye kat'î söz almıştık, sonra siz de (buna karşı) ikraar vermişsiniz ve hâlâ (bu yolda aleyhinizde) şâhidlik edip duruyorsunuz da» (59).

Mesele, üzerinde düşünmeye değer bir husûstur. Zira ihtilâflı husûslardan biridir. Fakat bunun üzerinde fazla durmayacağız.

d) Altın buzağı hikâyesinde Hz. Hârûn'un oynadığı rol de burada nazar-ı itibâra alınmaya değer. Çıkış'taki hikâyeye göre :

«Ve dağdan inmek için Mûsâ'nın geciktiğini kavm görünce, Hârûn'un etrâfında toplandı ve ona dediler: Kalk, bizim için ilâh yap, önümüzden gitsinler, çünkü Mûsâ'ya, bizi Mısır'dan çıkaran bu adama, ne oldu bilmiyoruz. Ve Hârûn onlara dedi: karılarınızın oğullarınızın ve kızlarınızın kulaklarındaki altın küpeleri kırıp çıkarın, ve onları bana getirin. Ve bütün kavm kendi kulaklarındaki altın küpeleri kırıp çıkardılar ve onları Hârûn'a getirdiler. Ve onu ellerinden aldı, ve oymacı âletiyile ona biçim verdi, ve onu dökme bir buzâğı yaptı; ve dediler: Ey İsrâil seni Mısır diyârından çıkaran ilâhların bunlardır. Ve Hârûn onu gördü ve onun önüne bir mezbah yaptı; ve Hârûn flân edip dedi : Yarın Rabbe bayramdır... Ve ertesi gün erken kalktılar ve yakılan takdîmeleri arz ettiler, ve selâmet takdîmelerini getirdiler ve kavm, yemek yemek için oturdular ve oynamak için kalktılar.

Ve Rab Mûsâ'ya dedi : Git aşağıya in, çünkü Mısır diyârından çıkardığın kavmin bozuldu; onlara emrettiğim yoldan çabuk saptılar, kendileri için dökme bir buzağı yaptılar, ve ona secde kıldılar ...Ve şimdi beni bırak, onlara karşı öfken alevlensin...

«Ve Mûsâ Allâh'ı Rabbe yalvarıp dedi...

«Ve Rab kavmine edeceğini söylediği kötülüğe nâdim oldu...

«Ve Mûsâ Hârûn'a dedi : Bu kavm sana ne yaptı ki, onun üzerine büyük suç getirdin? Ve Hârûn dedi : Efendimin kölesi alevlenmesin; kavmi sen bilirsin, o, kötülüğe âmâdedir. Çünkü bana dediler: Bizim için önümüzden gidecek ilâh yap...

(59) Kur'an, Bakara, 2,83-84.

«Ve Mûsa ordugâhın kapısında durup dedi: Rab tarafından olan bana gelsin. Ve bütün Levi oğulları onun yanına toplandılar. Ve onlara dedi: İsrâil'in Allâh'ı Rab şöyle diyor: Herkes kılıcını beline kuşansın, ve ordugâhta kapıdan kapıya dolaşsın, ve herkes kendi kardeşini, ve herkes kendi arkadaşını, ve herkes kendi komşusunu öldürsün. Ve Levi oğulları Mûsâ'nın söylediği gibi yaptılar, ve o gün kavmden üç bin kadar adam düştü.

«Ve ertesi gün vâki oldu ki, Mûsâ kavme dedi: Siz büyük suç yaptınız; Şimdi ben Rabbin önüne çıkacağım; belki suçunuz için kefâret ederim...» (60)

Tevrat'ın bu hikâyesinden anlaşıldığına göre, kavmi kendisine bir tanrı yapması için mürâcaatte bulununca altın buzağıyı döken Hz. Hârûn'un bizzat kendisidir. Kezâ bu altın buzağının önünde kurbân kesmeye mahsûs mezbâhi da yapan kendisidir. Kur'ân-ı Kerim için böyle bir şeyi bir peygamber hakkında düşünmek bile imkânsızdır. Kur'ân'a göre bu bâtil işi yapan Sâmirî adında, —muhtemelen, dokunulmazlık telakkilerine saplanmış bir yerli— dir. Ve Hz. Hârûn ise, değil bu menfûr işe rızâ göstermek, mânî olmaya çalışmıştır, ancak, halk onu ölümlle tehdîd etmiştir. Bu husûsta Kur'ân'ın söylediklerini görelim:

«Ey İsrâil oğulları, sizi düşmanınızdan kurtardık. Tûr'un sağ yanında size vâde verdik ve sizin üstünüze kudret helvasıyla bildircin indirdik.

«Size rızık olarak verdiklerimizin en temizinden yeyin, bu husûsta taşkınlık (ve nankörlük) etmeyin. Sonra üstünüze gazabım vaacib olur. Benim gazabım da kimin üzerine vâcib olursa muhakkak ki O, (helâk uçurumuna) yuvarlanmıştır.

«(bununla berâber) şüphesiz ki ben tevbe ve îmân edenleri, iyi amel (ve harekette) bulunanları, sonra da doğru yolda (ölünceye kadar) sebât gösterenleri elbette çok yarlıgayıcıyım.

«Ey Mûsâ seni kavminden (ayırıp böyle) acele ettiren (sebeb) nedir?

«Dedi: «Onlar, işte onlar da benim ardımca (geliyorlar) Ben acele ettim ki, yâ Râb, (benden daha çok) hoşnud olasın.

«Buyurdu biz senden sonra kavmini imtihana çektik. Sâmirî onları saptırdı.

(60) Çıkış, 32,1-30.

«Derhâl Mûsâ çok öfkeli ve tasalı olarak kavmine döndü : «Ey Kavmim, dedi, Rabbiniz size güzel bir vâd ile söz vermedi mi? Yoksa (ayrılışımın) üzerinden çok zaman mı (geçip) uzadı? Yâhud Rabbinizden size bir gazab vâcib olmasını mı istediniz de bana olan va'dinizden caydınız?».

«Dediler: «Biz sana verdiğimiz sözden kendimize mâlik olarak caymadık. Fakat biz o kavmin zînetinden bir takım ağırlıklar yüklenmiştik de onları (ateşe) atmıştık. Sâmirî de (kendi zînetini) böylece atmıştı.»

«Hülâsa o kendilerine böğüren bir buzağı heykeli (döküb) çıkarmıştı. (Gerek o, gerek avanesi) : «İşte sizin de Mûsâ'nın da Tanrısı budur! Fakat (Mûsâ) unuttu» demişlerdi.

«Bilmiyorlar mıydı ki o (buzağı) onlara hiç bir sözle mukâbele edemiyor, onlara ne bir zarar, ne de bir fâide vermek kudretine mâlik olamıyordu.

«Andolsun Hârûn onlara daha evvel : «Ey kavmim, siz bu (buzağı) ile imtihanâna çekildiniz. Sizin hakîki Rabbiniz çok esirgeyen (Allâhdır). Haydi bana tâbi olun. Benim emrime itaat edin» demişti.

«Onlar ise: «Biz, demişlerdi, Mûsâ bize dönüb gelinceye kadar o (buzağı) ya (tapmakta) kaaim ve dâim olmaktan kat'iiyen ayrılmayacağız».

«Mûsâ, (avdetinde) dedi ki: «Ey Hârûn, bunların saptıklarını gördüğün zaman benim ardımca gelmeden seni men eden ne idi? sen benim emrime isyân mı ettin?».

«(Hârûn) dedi: «Ey anamın oğlu, sakalımı, başımı tutma. Ben senin: —İsrâîl oğulları arasında ayrılık çıkardın, sözüne bakmadın, diyeceğinden korktum.

«(Mûsâ): «Ya senin zorun ne idi ey Sâmirî?» dedi.

«O da (şöyle) dedi: «Ben onların görmediklerini gördüm. Binâenaleyh o peygamberin izinden bir avuç (toprak) alıp onu (erimiş zînetlerin içine) atdım. Buna bana nefsim hoş gösterdi böyle.».

«(Mûsâ) dedi: «Haydi (defol) git. Çünkü senin hayâtın boyunca nasîbin (benimle) temâs etmeyin demendir. Sana, senin için şüphesiz, asla vaz geçilemeyecek bir cezâ günü dahi vardır.

Üstüne düşüb taptığın Tanrına bak, biz onu (cayır cayır) yakacağız, sonra onu parça parça edip denize atacağız».

«Ancak sizin Tanrınız kendisinden başka hiçbir Tanrı bulunmayan Allâhdır. Onun ilmi her şeyi kuşatmıştır.

«Sana geçmiş (ümmet) lerin haberlerinden bir kısmını işte böylece anlatıyoruz. Şüphe yok ki sana tarafımızdan bir zikir vermişizdir.» (61).

Aynı mevzû hakkında diğer bâzı teferrûât daha Kurân-ı Kerim'in bir başka yerinde gelmiştir :

«Mûsâ kavmine öfkeli ve kederli döndüğü zaman dedi ki : «Size bıraktığım şu makâmımda arkamdan ne kötü işler yapmışsınız! Rabbinizin emrini (beklemeyip) acele ettiniz hâ?» (Tevrat) levhalarını bırakıverip kardeşinin başından tuttu, onu kendine doğru çekiyordu. (Hârûn) «Anam oğlu, dedi, bu kavm (bu adamlar) beni cidden zaif gördüler (hurpaladılar). Az kaldı ki beni öldüreceklerdi. Sen de bana düşmanları sevindirecek harekette bulunma böyle, beni o zâlimler gürûhuyla berâber tutma.

«(Mûsâ) dedi ki: «Yâ Râb beni de, birâderimi de yarlığa», bizi rahmetinin içine sal. Sen esirgeyenlerden daha esirgeyensin.» (62).

Tevrat'a insanların bir tertîbi değil de Allâh'ın kelâmı olarak inananlar müslümânlara : «İyi ama Kur'ânınızın kaynağı nedir? diye bir suâl soramazlar. Zira Kur'ân da Allâh'ın kelâmıdır, Hz. Muhammed'e nâzil olmuştur, üstelik müstakbel nesiller için asliyeti olduğu gibi korunmuştur. Geçmişte olup bitenlerin gerçek hikâyesini ancak Allah nakleder. Yahûdî ve Hıristiyânların dışında kalanlara da deriz ki : Kur'ân'ın anlattığı şey çok daha mâkûl, öyle ise o, Nebukadnezar ve Antiokhos'lar vs. kimselerin mukerrer tahriplerine mâruz kalan vesâike müreccâhtır. İç harpler ve mezhep ihtilâfları da aslî metnin bozulmasında belli bir ölçüde rol oynamışlardır.

Daha önce de işâret ettiğimiz gibi, Kur'ân-ı Kerim, Kitâb-ı Mukaddes'in aslına tam tamına uyarlığı husûsundaki iddiaya şüphe getiriyorsa da bu, aynı kitabın bâzı kısımlarını te'yîd etmeye mâni değildir. Bir başka deyişle, kitâb-ı Mukaddes'in tamamını reddet-

(61) Kur'ân Tâhâ, 20,80-99.

(62) Kur'ân A'râf, 7,150-151.

mek gerekmez. Nitekim, Kur'ân-ı Kerîm'in Fransızcaya yaptığım tercümesinde, Kitâb-ı Mukaddes'e her bir atıfda bulunuldukcâ veyâ ondan zikirler geçtikce, bunları orada bulmaya çalıştım ve ekserisini de buldum. Bunun miktârı onlarca defâyâ ulaştı. Hâliyle bu, Ahd-i Atîk'de, Hz. Lût, Hz. Süleymân, Hz. Dâvud gibi hayâtlarına gölge düşürülerek (bir peygamber için yakışık olmayacak şekilde) anlatılan bir kısım peygamberlere müteallik değildir. Kur'ân bunların hayâtlarıyla ilgili olarak, bir Allah elçisinin hayâtından beklenecek olana muvâfık olan bir başka şekli anlatır.

İslâmî kaynaklarda yer almayan, yabancı meseleler karşısındaki müslümanın takınacağı tavır, bizzât Hz. Peygamber tarafından, muhtelif vesîlelerle, mâkûl ve hakîmâne bir tarzda, şöylece tesbît edilmiştir :

a) Eğer Ehl-i Kitâb size bir şey anlatacak olursa onu ne kabûl ne de reddedin. Eğer bâtil bir şey söylerlerse, asla tasvîb etmeyiniz (63).

b) Benü İsrâil hikâyelerinden anlatın, bunda bir beis yok (64).

Bu tavsiyeler, safca her söyleneni kabûl etmeyip, Hıristiyan ve Yahûdî kaynaklarından direk araştırma yapmayı tazammun etmektedir. Bilhassa günümüzde, ister Kur'ân tefsîrlerinde olsun, ister gayr-i dînî târih kitâblarında olsun her çeşit İslâmî eserlerde raslanan «İsrâilliyât» karşısında duydukları istihkâr, kitâblarında bunlara yer veren eski müelliflerin, bu husustaki dedikodularla yetinip, rast gele ne buldularsa almış olmalarından ve gayr-i müslimlere karşı mübâlağaya düşmek ve hattâ alay konusu etmek zaafına düşmüş olmalarından ileri geliyordu. Buhârî'nin anlattığına göre (65) Hâlîfe Hz. Muâviye, yahûdî asıllı bir müslümân olan Ka'bul'l-Ahbâr hakkında : «Biz onun yalanlarını yakalıyorduk» demiştir. Fakat, Müslümânların ilmî metodları dâima öyle bir mihrâka oturmuştu ki bu mübâlağa ve hattâ yalan hâdisesi, rahatsız edici bir duruma meydan vermiyordu. Zira müslümân müellifler her bir hâdise için ayrı kaynaklar zikrederler. Böylece hangi hâdise kimden geliyor biliniz. Bizzât hâdisenin görgü şahidi bulunduğu gibi, müellife intikâl edinceye kadar araya giren nâkîller

(63) (Buhârî, 52,29, 65. Sûre 2,11, 96,35, 97,51; İbnu Hanbel, 4,136; Ebû Dâvûd 24,2.

(64) Bukârî, 60,50, Müsim, 53,72; Tirmizî, 39,13; İbnu Hâce, Mukaddime, 5; İbnu Hanbel, 3,39,46.

(65) Buhârî, 96,26.

de bilinir. Bu usûl sâyesinde sâdece gayr-i müsîlim râvîler değil, karakterinin sağlamliği herkesce ittifâkla kabûl edilmemiş olan zayıf râvîler bile temyîz edilebilir. Hadîs veyâ târîh râvîlerinin hayatlarını inceleyen kitâblar (kütüb-i ricâl) islâmda çok erken bir devirde ortaya çıktılar ki bunların benzeri, bir başka medeniyette mevcût değildir. Bir başka deyişle, her kaynaktan gelen her bir rivâyet, her çeşit peşin hükümden âzâde olarak, nazar-ı itibâra alınır, gerek râvî ve gerekse mervî tamâmen ilmî ve objektif ölçülere vurulduktan sonra kabûl veyâ reddedilir. Meselâ gayr-i müsîlim, mağlûb bir düşmân: «Biz kuşatma yüzünden öyle bir gıda darlığına düştük ki kedi ve köpekleri bile yedik» demiş olsa, aynı savaşı tasvîr eden «islâmî» kaynağın noksanlıklarını tamamlamakta bu hikâyeden niçin faydalanılmasın? Aşırı müfritlerden kaçınmak gerek, ne çok saf, ne de çok şüpheci olmalı, aksine farklı kaynakların her birinde mevcût mâlumâtta istifâde etmeli, hepsine, değerine göre haklarını vermelidir.

ISRAELITE or NON-ISLAMIC ORIGINAL NARRATIVES in THE ISLAMIC SCIENCES

Islam accepts and believes that there had been a single true religion all over the world from Adam till Muhammad (peace be upon them). For this reason the prophets and their holy books, which had come before Islam, are touched upon and recounted in the Glorious Quran. In the meantime the Holy Quran gives a vast place to the Holy Bible. While the Holy Quran, says that the Holy Bible has been falsified, in some verses (such as the surah 4/46; 5/13,41 and 2/75), in some other verses it also refers to some of its parts (for instance; the surah 5/45 refers to Exodus 21/24,25, and to Leviticus 24/17-20. The surah 21/105 refers to Psalms 37/29. The surahs 4/172 and 19/30 refer to Matthew 12/16-18; 13/57; 21/11,46; to Isaiah 42/1; to Luke 7/16; 13/37; 24/19-20). He shows the Bible as a witness to His equity (see; surah 3/93), and says that His assertion is that (see; surah 2/89) is.

All Muslims have to study very carefully the Holy Bible to clarify this apparent opposing idea and contradictory situation.

There is same contradiction in the Venerable (Blessed) Muhammad's sunnahs. When the Prophet (peace be upon Him) did

not allow some of His companions (such as Omar and Hafsa) to read the Holy Bible (see; al-Darimee, introduction 39. Abd al-Razzaq's al-Musannaf hadith number: 10163, 10164, 10165 and 19213) He did allow some others (such as Abd Allah Ibn Amr Ibn al-As and Abd Allah Ibn Salam) to read it (see; Ahmad Ibn Hanbal's al-Musnad, hadith number 7067. Ibn Sa'd 4/11. Zahabee's Tazkirat al-Huffaz vol.I, page 26). Above all when the Jews appealed to Him as a judge, He gave His decision according to the Old Testament (see; al-Bukhari 61/26; 97/51. Ibn Hisham's al-Seerah pp 393-395. Leviticus 20/10-12. John 8/3-5. al-Bukhari 41/1 and 4). This kind of behaviour is, in principle, ordered in the Glorious Quran (see; the surah 5/42-50) to the Muslim when the minorities i.e. dhimmies (ahl al-Kitab) existed in the Muslim state. The great jurist Imam Muhammad al-Shaybani gave a considerable room to non-muslim rules, practised by the Muslim judges, in his book (see; Commentary al-Siyar al-Kabeer pp 4,32-40,67,151,201, 231,284 etc.).

Another reason to enforce the Muslims to study the Holy Bible, is that some verses of the Glorious Quran frequently mention that «Unsolved disputes by Jews or Christians have been solved in this book i.e. the Quran (see; the surahs 16/64, and 27/76). For instance the contradictory stories of the Holy Bible, connected with the soul (see; I Samuel 8;9;10;11) are mentioned in the Glorious Quran (see; the surah 2/246-247) in a different way. And the contradictory statements of the Holy Bible connected with the sacrifice of Ibrahim's son (see; Genesis 22/1-18. Exodus 13/2,12; 22/29. Numbers 3/13; 9/17. Ezekiel 20/26. Exodus 13/13. Genesis 16/1,3) are explained according to historical facts and rational rules (see; the surah 37/100-113).

The problem of the Ten Commandments is also one of them. When the Holy Bible (see; Exodus 20/1-17; 31/18; 32/19; 34/1-28 and Deuteronomy 5/6-21) is carefully examined, it is realized that only seven of these ten commandments have been recorded. The Glorious Quran mentions in this respect that this is their disobedience to their bond (see; the surah 2/40-43 and 83-84).

In the matter of the Golden Galf, the Holy Bible (see; Exodus 32/1-30) states that the Venerable Haroon (peace be upon him) produced it for them. The Glorious Quran rejects that statement, and mentions «al-Samiree produced the Golden Calf for them...» (see; the surah 20/80-89).

Briefly; if the Glorious Quran claims that the Holy Bible was misconstrued and lost its originality, this claim never prevents the acceptance of some part of it which may be agreeable to the divine revelation. The Venerable Muhammad (peace be upon Him) has put forward these short rules: 1-If a non-muslim (one of the people of the Scripture) tells you a story, you will neither accept and believe nor reject it, and 2-There is no harm in telling Israilite stories.»; and how to take care against narratives, coming from non-Islamic origins.

All those above mentioned things make it necessary to investigate the matters directly from the Jewish and Christian sources, and not to accept immediately what is said.